

MOČ AKTIVNEGA UČENJA OTROK V VRTCU PRIHAJA IZ PONUDBE V KOTIČKIH – CENTRIH DEJAVNOSTI / Vesna Jarh / Vrtci občine Žalec

Spremembe v družbi, tehnološka eksplozija in eksplozija znanja terja od strokovnih delavcev neprestano spreminjanje v vzgojno-izobraževalni praksi. Učenje vsebin izgublja pomen, pomembno je, kako se učinkovito učiti, kritično razmišljati ter znanje praktično, ustvarjalno in kritično uporabiti. Kritično razmišljati in učiti se na tak način pa otroci ne zmorejo sami od sebe. Za učenje morajo biti motivirani, imeti morajo različne možnosti priti v stik z različnimi informacijami, ki jih obdelujejo in preoblikujejo, predvidevajo, primerjajo, analizirajo, zavzamejo stališče (informacije dojemajo – ponotranjijo in 'med seboj povezujejo – sintetizirajo, ter jih tako usvajajo). Bolje se učijo, ko uporabljajo različne metode razmišljanja, ko novo znanje uporabljajo v novih situacijah ter kadar odrasli (strokovni delavci, starši) cenijo različnost idej in izkušenj.

Ker postaja življenje vse bolj zahtevno in obenem demokratično, postaja vedno bolj očitno, da morajo postati otroci sposobni:

- ▶ reševanja problemov,
- ▶ kritičnega proučevanja določenih situacij,
- ▶ primerjave različnih stališč in mišljenj in
- ▶ sprejemanja premišljenih ter smiselnih odločitev

UČENJE PREDŠOLSKEGA OTROKA

V predšolskem obdobju prevladuje spontano učenje; otroci se učijo predvsem preko igre in drugih, tudi praktičnih dejavnosti in rutin, ki v vrtcu večinoma potekajo v raznolikih socialnih interakcijah z vrstniki in odraslimi. Učijo se s pomočjo opazovanja, posnemanja, preizkušanja (manipuliranja s stvarmi in materiali) in reševanja problemov, komentiranja dejavnosti, spraševanja in poslušanja drugih, reševanja medsebojnih konfliktov in dogovarjanja ...

Vsako učenje pa se začne z izkušnjo. Največ se otroci naučijo tedaj, ko so sami aktivni in ko sami pridejo do rešitve, ugotovitve ali posledično do negativne izkušnje ob neprimernem ravnanju, dejanju. Ob ponavljajočih dejavnostih si otroci dogodke in dejavnosti najbolj zapomnijo, saj s tem utrjujejo že znano in poleg tega iščejo vedno znova nove in drugačne možne rešitve, razplete.

AKTIVNO UČENJE OTROK

Učenje poteka od rojstva dalje v socialnem okolju, v socialni interakciji med otroki in odraslimi. V prvih letih so za otrokovo učenje najpomembnejši starši,

kasneje tudi vrstniki, ki so izredno pomembni za pridobivanje novega znanja, za oblikovanje socialnih veščin, vrednot in celotne osebnosti.

AKTIVNO UČENJE V VRTCU

Aktivno učenje je učenje, v katerem otrok v neposrednih aktivnostih z objekti in v interakcijah z ljudmi, idejami ter dogodki gradi novo lastno razumevanje.

O aktivnem učenju v vrtcu govorimo takrat, ko vzgojitelj namenoma uporablja take pristope, (metode, tehnike, postopke), ki zagotavljajo višjo stopnjo otrokovega sodelovanja v procesu pridobivanja informacij, izkušenj, še zlasti v procesu pridobivanja novih znanj, predstav in pojmov.

V vrtcu so otroci akterji, ki gradijo svoje lastno znanje o svetu, ko preoblikujejo svoje zamisli in interakcije v logična

in intuitivna zaporedja misli in dejanj, se igrajo z različnimi materiali in tako ustvarjajo osebno smiselne izkušnje in rezultate ter s svojimi besedami pripovedujejo o izkušnjah. Predšolska vzgoja v vrtcih mora graditi na otrokovih zmognostih in ga voditi k pridobivanju novih doživetij, izkušenj in spoznanj tako, da mu omogočajo izražanje, doživljanje ter ga močno čustveno in socialno vpletejo, preden postavlja smiselne zahteve oziroma probleme, ki vključujejo njegovo aktivno učenje (Batistič Zorec 2002).

Glavni cilj izvedbenih oblik dejavnosti v vrtcu je vodenje otroka v razvijanje sposobnosti opazovanja, primerjanja predmetov, presojanja, sklepanja in odločanja.

Učni cilji v procesu pridobivanja novih znanj so:

- ▶ razvijanje sposobnosti reševanja problemov
- ▶ spoprijemanje s problemi
- ▶ odkrivanje pomena stvari
- ▶ odkrivanje in organiziranje misli
- ▶ razmišljanje in sporočanje svojih misli in čustev
- ▶ ozaveščanje o sebi, okolju in drugih

V procesu aktivnega učenja v vrtcu postajata vzgojitelj in otrok partnerja. Vzgojitelj vodi otroke, tako da:

- ▶ aktivira razmišljanja otrok,
- ▶ omogoča izmenjavo mnenj za razpravo,
- ▶ motivira otroke za učenje,
- ▶ vpliva na spremembe v razmišljanju,
- ▶ otroke usmerja v refleksijo,
- ▶ otrokom omogoča spoznavanje različnih pogledov,
- ▶ otrokom pomaga pri zastavljanju vprašanj,
- ▶ spodbuja različne načine izražanja otrok,
- ▶ omogoča, da otroci obdelujejo informacije,
- ▶ spodbuja kritično mišljenje,
- ▶ osmisli učenje.

KAKŠNO JE AKTIVNO UČENJE?

Otroci, ki se aktivno učijo, so osredotočeni na svoja dejanja in razmišljanja. Dajejo pobude za dejavnosti, ki izvirajo iz njihovih osebnih interesov in namenov, sami izbirajo materiale in se odločajo, kaj bodo počeli z njimi, z vsemi čutili aktivno raziskujejo predmete in materiale, odkrivajo razmerja skozi neposredno izkušnjo s predmeti, preoblikujejo in kombinirajo materiale in uporabljajo starosti primerne orodja in opremo in govorijo o svojih izkušnjah in o tem, kar delajo.

Pri aktivnem učenju vzgojno-izobraževalno delo v skupini temelji na:

- ▶ ustvarjanju pogojev za razvoj kritičnega mišljenja otrok,
- ▶ vpeljevanju sodelovalnega učenja – otroci delajo v parih ali v manjših skupinah na isto temo,
- ▶ dogovoru o iskanju skupne poti preko ovir do cilja (reševanje problemov).

AKTIVNO UČENJE V KOTIČKIH – CENTRIH DEJAVNOSTI

Igralnica v našem vrtcu je oblikovana v centre dejavnosti – kotičke, ki

zagotavljajo razvojno primerne učne priložnosti za slehernega otroka. Ponujajo priložnost za razvijanje lastnih sposobnosti, raziskovanje, ustvarjanje, ponujajo možnost za izbiro in odločitve, priložnost za reševanje problemov in podpirajo aktivno učenje v majhnih skupinah. Za aktivno učenje otrok izkoriščam vse prostore v vrtcu, igrišče in bližnjo okolico. Otrokom omogočam izražanje na način, ki ga otroci v določeni starosti razumejo in obvladajo.

Kotički otrokom dajejo možnost izbire in učenje na lastnih izkušnjah

Okolje za aktivno učenje je oblikovano tako, da spodbuja najrazličnejše vrste iger, ki jih imajo radi majhni otroci. Prostor je zato razdeljen v kotičke s preprostimi in razumljivimi imeni, ki so za otroke smiselna. Te interesne kotičke določajo nizke pregrade in materiali, dostopni otrokom. Postavitev dobro definiranih interesnih kotičkov omogoča razvijanje otrokove samoiniciativnosti, avtonomnosti in socialne kompetentnosti. Ker so kotički dostopni vsak dan, otroci vedo, kateri materiali so na voljo in kje jih lahko najdejo. Konsistentna organizacija prostora daje otrokom priložnost za predvidevanje, kje bi se radi igrali in kaj bi radi počeli z materiali, ki so tam na voljo.

Kotiček mora predstavljati imaginarni in realni prostor, ki omogoča in spodbuja iskanje in razmišljanje v razne smeri, rojevanje in plodno izmenjavo idej ter njihovo uresničevanje, prostor, ki zbuja zvedavost, daje možnost dialoga, tesnega

sodelovanja, izmenjave idej, podpore v težavah in veselje ob dosežkih.

Učenje otrok skozi izvedbene oblike dela v kotičkih naj bo:

- ▶ izkušnjiški proces,
- ▶ konstruktivistični proces,
- ▶ ustvarjalni proces,
- ▶ proces reševanja problemov,
- ▶ celostni proces.

Pomen kotičkov – centrov dejavnosti

- ▶ spodbujajo večjo prožnost v časovni in prostorski organizaciji vsakdanjega življenja v vrtcu,
- ▶ omogočajo aktivnosti v manjših skupinah,
- ▶ omogočajo prepletanje dejavnosti preko celega dneva, s tem pa tudi boljše možnosti za učenje,
- ▶ uresničujejo otrokove pravice do izbire in drugačnosti,
- ▶ spodbujajo sporazumevanje in medsebojno sodelovanje.

Organizacija dejavnosti po kotičkih nedvomno zahteva temeljit premislek in dobro pripravo.

IZVEDBA DEJAVNOSTI V KOTIČKIH – CENTRIH DEJAVNOSTI ZAHTEVA DRUGAČEN NAČIN DELA

Drugačen način dela zahteva že sama organizacija prostora v različne stalne ali priložnostne kotičke, ki so vezani na obravnavano temo. Moja vloga je, da vzgojno-izobraževalni proces skrbno

načrtujem in izvajam. V jutranjem krogu podam otrokom natančna navodila. Delo izvajam ob pomoči pomočnice vzgojitelja. V izvedbenih oblikah sva vedno prisotni obe. Sama spremljam otroke v koticu, kjer potekajo dejavnosti, ki so namenjene obravnavanemu področju, temi. Moj namen spremljanja je otrokov razvojni napredek in pridobivanje novega znanja; pomočnica pa spremlja delo otrok v preostalih koticih, kjer potekajo še druge dejavnosti, vezane na obravnavano temo. Ugotavljanje znanja otrok na ta način mi omogoča pridobitev natančnih informacij o razvojnem napredku posameznega otroka, saj se mu ob tovrstnem načinu izvajanja izvedbenih oblik dejavnosti lahko bolje posvetim.

V svoji igralnici poskrbim za bogato učno okolje z ureditvijo različnih koticov – centrov dejavnosti. Ali bo imel posamezni kotic stalno, občasno ali priložnostno mesto, je seveda stvar moje odločitve. Koticiki, ki jih največkrat organiziram so:

Bralni koticek, v katerem ponudim material v povezavi z obravnavano temo; raznovrstne knjige, pripomočke za poslušanje in pisne dejavnosti, revije, igre za branje, posterji, pesmi ...). V njem se odvijajo dejavnosti, ki otroka spodbujajo k gledanju, poslušanju, obnavljanju in ustvarjanju lastnih knjig. Ob tem otrok spoznava različne zvrsti literature, pridobiva spoznanje pomena kulture branja in opismenjevanja, se uči ločiti kakovostno literaturo od kiča, razvija svoje sposobnosti literarnega izražanja – je (so)ustvarjalec tako koticika kot prostora ter izbora knjige. Na ta način doživi literaturo, knjigo kot dobro, prijetno, njemu blizu, in na podlagi izkušenj in predstavitve odraslega loči, kaj pomeni kakovostno, dobro.

Koticek za opismenjevanje s ponujenim materialom v povezavi z obravnavano temo, slovarji, kartončki z besedami in črkami, didaktičnimi in družabnimi igrami, revijami, priborom za pisanje, papirjem, lepilom – za opismenjevanje in slikovno povezovanje pridobljenega znanja.

Matematični koticek, v katerega ponudim materiale, s katerimi je mogoče šteti, sestavljanke, razne kocke, domine, ravnila, tehtnice in druga sredstva za merjenje, igre. Na ta način uri logično razmišljanje.

Naravoslovni koticek z materialom, sredstvi v povezavi z obravnavano temo, rastline, mikroskop, povečevalna stekla, kamni, školjke in drugi naravni materiali, magneti, tehtnice, znanstveni priročniki in revije. Ob tem spodbuja svoja čutila za zaznavanje in prepoznavanje različnih pojmov, predmetov, rastlin in živali. Povezuje živo in neživo naravo.

Koticek dom s sredstvi in materialom iz vsakdanjega življenja. V njem se otrok igra tisto, kar vidi v življenju. Poskuša se naučiti kaj pomeni biti velik in odrasel. Uči se kuhanja, čiščenja, preoblačenja, predvsem pa – kako živeti drug z drugim. Koticek se lahko spremeni v trgovino, gledališče, bolnišnico, stanovanje ... Otrok se ob tem poistoveti tudi z vlogo mame ali očeta.

Likovni koticek, v katerem je ponujen material, povezan z obravnavano temo, koščki blaga, gobe, reprodukcije znanih slik, barve in čopiči, glina, testo, stare revije, papir, sredstva za pisanje, risanje in slikanje, mize, slikarsko stojalo ... Otrok ob tovrstnih dejavnostih razvija lastno kreativnost, domišljijo, iniciativnost, komunikacijo, samospoštovanje, razvoj fine in grobe motorike, intelektualne sposobnosti, kritično vrednotenje in hkrati deli doživetja z drugimi. S tem spoznava in se uči različnih tehnik likovne umetnosti.

Koticek s kockami, v katerem je material, povezan z obravnavano temo, tridimenzionalne kocke standardne velikosti, živalske in človeške figure, vozila, votle lesene kocke za

gradnjo, lego kocke in kocke različnih velikosti, oblik in materialov. Otroku omogoča, da raste in se uči skozi gradnjo zgradb, kreiranja in ustvarjanja. Razvija matematični jezik, koncentracijo, sposobnost reševanja problemov, sposobnost mišljenja, širi socialne spretnosti ... in se uči igre v skupinah, konstruktivno deli svoja znanja.

Koticek za dramatizacijo je lahko zgolj škatla z lutkami in rekviziti za dramatizacijo, v kateri so predmeti, v skladu s temo oziroma z mesečno tematiko (npr. pust). Se oblači in poistoveti z določeno vlogo. Ob tem gibalno in glasovno posnema izbrano masko.

Koticek z odpadnim materialom lahko dopolnjuje likovni koticek. Nastaja s prinašanjem praznih škatel in ostale kartonske, plastične embalaže za gradnjo skulptur. Predvsem gre za spodbujanje sodelovanja staršev in vrtca ter za igro z nestrukturiranim materialom.

Koticek za poslušanje: v njem je radio, CD z glasbo in zgodbami ter knjige in glasbeni instrumenti. Otrok na ta način spodbuja čutilo za sluh, ob ustvarjanju svojih ritmičnih vzorcev pa razvija občutek za ritem.

Koticek z namiznimi igrami s ponudbo različnih namiznih iger, ki otroku pomagajo, da razvija intelektualne sposobnosti, sposobnost dogovarjanja, izboljšuje socialne odnose, da krepi fino motoriko, pospešuje koordinacijo oko-roka, krepi matematične in znanstvene koncepte, spoznava pomen spoštovanja pravic ter s tem posledično poskrbi za otrokovo čustveno in socialno rast. Na ta način že tako majhen otrok spoznava pravila in namen iger.

SKLEP

Današnji otroci se bodo srečevali s spremembami okolja, znanosti, tehnologije, industrije. Zato je potrebno, da že pri majhnih otrocih načrtujemo okolje, ki bo spodbujalo otroka, da bo sam raziskoval, se aktivno učil in ustvarjal. Prav to pa omogoča kakovostno izvajanje načrtovanih dejavnosti v kotičkih, kjer se otroci učijo predvsem preko praktičnih dejavnosti.

Literatura

- Baticic, Zorec. M. (2003). *Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Walsh, K. B., Coughlin, P. (2002). *Na učenca osredotočena metodologija dela v 1. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
- Hansen, K. A., Kaufmann, R. K., Saifer, S. (2001). *Vzgoja in izobraževanje v*

kulturi demokracije: praksa zgodnjega otroštva. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.

Jenšterle, A. (2009). *Aktiv strokovnih delavk* (interno gradivo Vrtci občine Žalec).

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (1988). *Dejavniki in metode uspešnega učenja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Povezanost sledenja razvoja otrok in učenja: dejavnosti za otroke od tretjega do šestega leta starosti (2001). Ljubljana: Pedagoški inštitut, RRCPI Korak za korakom.

Rutar, S. (2012). Kako razumeti in uredničevati participacijo otrok v vrtcu? *Sodobna pedagogika*, letn. 63, št. 3, 86–98.

